

Ei pidä paikkaansa!

Välihuutojen kehitys eduskuntakeskusteluissa vuosina 2009-2024

Lassi Miettinen

Kandidaatintutkielma

Kielten tutkinto-ohjelma (HuK), suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Helmikuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Kielten Tutkinto-ohjelma (HuK), suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Lassi Miettinen

Ei pidä paikkaansa! – Välihuutojen kehitys eduskuntakeskusteluissa vuosina 2009-2024

Sivumäärät: tutkielma 32

Kandidaatintutkielmani aiheena on eduskunnan välihuutojen kehittyminen vuosien 2009 ja 2024 välillä. Tutkielmassa vertailen mainittujen vuosien välistä tilannetta analysoimalla 50 ensimmäistä välihuutoa kahdesta välikysymyskeskustelusta, jotka ovat peräisin vuosilta 2009 ja 2024. Välihuutoja analysoin niiden tarkoitusperien, sisällön ja pituuden perusteella. Huomioni kiinnitän siihen, miten kullakin välihuudolla pyritään vaikuttamaan puhujaan ja puhetilanteeseen sekä välihuutojen pituuteen. Aineistona käytän eduskunnan kirjurien täyttämiä pöytäkirjoja. Tavoitteenani on selvittää, ovatko välihuudot olennaisesti muuttuneet tarkoitusperiltään ja sisällöiltään mainitulla aikajänteellä. Välihuutoja olen analysoinut diskurssianalyysin keinoin tutkimalla niiden tarkoituksia sekä manuaalisesti laskemalla niiden pituuksia. Keskeisinä tuloksina voidaan todeta, että välihuudot ovat pidentyneet ja niiden tekeminen on keskittynyt aiempaa enemmän tietyille henkilöille. Aktiivisin yksittäinen välihuutojen tekijä on kokoomuksen kansanedustaja Ben Zyskowicz. Vastoin hypoteesiani välihuutojen tekijöiden määrä ei ole ratkaisevasti kasvanut. Aihetta voisi tutkia lisää ja tarkemmin kattavimmilla aineistoilla eli useammilla pöytäkirjoilla.

Avainsanat: välihuuto, eduskunta, diskurssi, vertaileva kielitiede

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1 Välihuudot ja puhevapaus	4
1.2. Välihuudot otsikoissa	5
1.3. Välikysymys ja välikysymyskeskustelu	6
2. Aineisto, menetelmä ja teoria	7
2.1. Aineisto	7
2.2. Menetelmä	7
2.3. Teoria	8
3. Välihuutojen tarkastelu	10
3.1. Ensimmäinen tarkasteltava täysistunto 11.3.2009	10
3.2. Toinen tarkasteltava täysistunto 20.11.2024	17
4. Tuloksia ja vertailua	27
4.1. Kvalitatiivisia tuloksia	27
4.2. Kvantitatiivisia tuloksia	28
4.3. Vertailua	29
5. Päätelmät	31
Lähteet	33

1. Johdanto

Kun pohdin kandidaatintutkielmani aihetta ensi kertaa kesällä 2024, oli alusta alkaen selvää, että aiheen pitää olla jokin minua kiinnostava. Olen seurannut kotimaan politiikkaa käytännössä jo 14 vuotta, mutta erityisen intensiivisesti kuluvan vaalikauden aikana eli syksystä 2023 alkaen, jolloin Orpon hallitus pääsi aloittamaan käytännön työnsä. Fennistiikan opiskelijana luonnollisesti sisältöjen lisäksi kiinnostustani ovat herättäneet erinäiset politiikan kieleen ja puhetapaan liittyvät asiat. Kuluvan vaalikauden istuntotaukojen aikana olen lisäksi tutustunut vanhoihin täysistuntoihin, ja niistä ennen kaikkea vuosina 2008-2010 pidettyihin kyselytunteihin. Näin ollen heräsi ajatus vertailevan tutkimuksen toteuttamisesta eduskunnan täysistuntojen keskusteluja aineistona käyttäen. Olin tehnyt havaintoja esimerkiksi yleisesti koventuneesta puhetavasta sekä välihuutojen osalta niiden määrän kasvusta, niiden tekijöiden määrän kasvusta sekä huutojen itsensä muuttumisesta pidemmiksi.

1.1. Välihuudot ja puhevapaus

Kandidaatintutkielmani aiheena on eduskunnan välihuutojen kehittyminen vuosien 2009 ja 2024 välillä. Välihuudot ovat olennainen osa eduskunnan keskustelukulttuuria, ja välihuutoja ovatkin tehneet jo nyt kuluvallakin vaalikaudella 2023–2027 havaintojeni perusteella käytännössä kaikki istuvat kansanedustajat vuorollaan. Tosin ministerit ovat tähän poikkeus, sillä aitiosta käsin ei ole tapana tehdä välihuutoja. Nykyinen ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio on kuitenkin poikennut tästä tekemällä muutaman välihuudon myös ministeriaitiosta käsin yksittäisessä täysistunnossa syksyllä 2024. Välihuudot ovat reaktiivinen ja institutionaalisten normien vastainen osa parlamentaarista keskustelua, jossa parlamentaarikot keskeyttävät toistensa pidempiä puheenvuoroja (Baldauf-Quilliatre – Cagne – Isosävi – Kretzenbacher – Voutilainen Tulossa: 2-3). Timo Turja vertaa artikkelissaan Parlamentaariset puhetyylit eduskunnan täysistunnossa välihuutoja kansanteatterien katsojien rooliin, jossa väliin huutavalla yleisöllä on merkittävä rooli itse keskusteluun (Turja 2007: 6). Välihuudot ovatkin siis kirjoitettua sääntöä ennemmin ikään kuin keskustelukulttuuriin jäänyt tapa tai perinne.

Välihuudot ovat myös varsin uniikki osa nimenomaan eduskunnan puhekulttuuria, sillä millään tavanomaisella työpaikalla työtoverin puheen jatkuva keskeyttely huutelemalla ei tulisi hyvien tapojen mukaan kysymykseenkään. Välihuutojen sallimisen takana on kuitenkin perustuslain kolmannen luvun pykälään 31 kirjattu kansanedustajan rajoittamaton puheoikeus. Vaikka puheoikeutta ei ole varsinaisesti rajattu millään tavalla, epäasiallisesta kielenkäytöstä

eduskunnan puhemiehillä on kuitenkin mahdollisuus huomauttaa. Huomautettavaksi puheeksi on tulkinnanvaraisesti määritelty “vakaasta ja arvokkaasta” käytöksestä poikkeava puhe. Esimerkiksi usein välihuudoissa esiintyvistä huumorista ei ole tapana huomauttaa edustajia (Zareff 2024: 12). Toistuvasti epäasiallista kieltä käyttävää kansanedustajaa voidaan myös kieltää puhumasta. Tämä mahdollisuus on kirjattu edellä viitattuun perustuslain pykälään, mutta sen käyttäminen on äärimmäisen harvinaista. Esimerkiksi kuluvalla vaalikaudella 2023-2027 ketään edustajista ei ole kielletty jatkamasta puhumista. Se mikä on huomauttamisen arvoista on toisaalta usein melko tulkinnanvaraista ja riippuu paljon puhemiestä. Esimerkiksi perussuomalaisten kansanedustaja Sebastian Tynkkynen sai silloiselta varapuhemies Juho Eerolalta huomautuksen kunnioittavasta puhetavasta kutsuttuaan liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakkaa häpeämättömäksi mieheksi edellisellä vaalikaudella. Sen sijaan taas esimerkiksi kokoomuksen kansanedustaja Tere Sammallahti ei saanut huomautusta varapuhemies Paula Risikolta kuluvalla kaudella kutsuttuaan koko oppositiota aivottomaksi ja selkärangattomaksi.

1.2. Välihuudot otsikoissa

Välihuudot ovat aika ajoin lehtien otsikoissa, ja näin on ollut jälleen syksyllä 2024. Siksi onkin otollinen aika tutkia välihuutoja, sillä niistä ei myöskään ole juuri aiempaa tutkimusta nimenomaan Suomen eduskunnan osalta. Syy siihen miksi välihuudot ajoittain puhuttavat, on niiden koventunut sävy. Aiemmin välihuudot ovat olleet nähdäkseni lyhyitä ja ytimekkäitä sekä sisällöltään enimmäkseen yleisluontoisia (Lehto 2019). Tällaisia perinteisiä välihuutoja ovat yksinkertaiset reagoinnit *Juuri näin!*, *Ei pidä paikkaansa!* ja *Ohhoh!*. Näitä huutoja kuulee niiden yleisen luonteen vuoksi tietysti edelleenkin, mutta nyttemmin eduskuntaan on tullut jäädäkseen myös toisenlaisia välihuutoja, jotka ovat pidempiä ja tarkemmin rajattuja kuin kolme edellä mainittua välihuutoa. Nämä kolme ovat luultavasti useimmin käytetyt välihuudot siksi, että ne on mahdollista huutaa missä tahansa keskustelussa. *Ohhoh!* toimii jopa kahteen suuntaan, sillä sen voi huutaa joko osoittaakseen hämmästystä poliittisen vastustajan mielipiteestä tai oman puoluetoverin esittämälle väitteelle poliittisista vastustajista.

Mainittu välihuutojen selvä koventuminen on lähivuosien ilmiö, joka nousee esille varsin nopeasti verrattaessa vuoden 2024 retoriikkaa ja välihuutoja vuoden 2009 vastaaviin.

Poliittinen keskustelukulttuuri yleensäkin on siirtynyt asiakeskeisestä henkilökeskeisempään. Poliittisia vastustajia pilkataan sen perusteella mitä he tai heidän puolueensa ovat aiemmin tehneet, eikä sen perusteella mitä mieltä he ovat kulloinkin käsiteltävästä varsinaisesta asiasta. Esimerkkinä tästä olkoon lehdistön keskuudessa kohun saavuttanut perussuomalaisen kansanedustaja Jenna Simulan välihuuto. Kun sosialidemokraattien puheenjohtaja Antti Lindtman piti budjettikeskustelussa ryhmäpuhetta ja piti osan puheestaan ruotsiksi, Simula huusi *Saisiko saman arabiaksi?* (Koivisto 2024). Huuto viittasi sosialidemokraattien myönteiseen suhtautumiseen Yleisradion kokeiluun aloittaa arabian- ja somaliankieliset uutiset. Tämä välihuuto koettiin laajalti epäasiallisena, koska se ei liittynyt mitenkään kyseisen keskustelun aiheeseen, vaan puhujan puolueen kantaan toisessa asiassa. Puhemiesneuvosto kävi asiaan liittyen keskustelua, ja tuli siihen tulokseen, ettei välihuutoja tulla nytkään rajoittamaan mainittavasti. Edelleen suositellaan kuitenkin entiseen tapaan pysymään parlamentaarisessa puhutavassa, eli puhumaan kunnioittavasti ja asiallisesti esimerkiksi voimasanoja välttäen.

1.3. Välikysymys ja välikysymyskeskustelu

Tässä tutkielmassa analysoin välihuutoja kahdesta eri eduskunnan täysistunnosta. Kummassakin istunnossa on käyty välikysymyskeskustelua ja analyysi rajoittuikin nimenomaan siihen ainoana käsiteltävänä asiakohtana. Ensimmäinen analysoitava täysistunto on keväältä 2009 ja toinen syksyiltä 2024. Istuntojen välissä oli siis noin viisitoista ja puoli vuotta aikaa sekä neljät eduskuntavaalit. Tutkielmani tavoitteena on analysoida noissa kahdessa keskustelussa tehtyjä välihuutoja niiden tarkoitusperien ja laadun mukaan sekä vertailla näiden kahden keskustelun välihuutoja toisiinsa sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Välikysymyksistä ja välikysymyskeskusteluista on kerrottava joitakin taustatietoja selvyuden vuoksi. Välikysymykseen itseensä liittyvä käytännöt eivät ole viidentoista vuoden aikana juuri muuttuneet.

Välikysymys on kirjallinen kysymys, jonka voi kohdistaa joko koko istuvalle hallitukselle tai erikseen jollekin yksittäiselle ministerille. Hallituksen tulee vastata välikysymykseen eduskunnan täysistunnossa kahden viikon sisällä sen esittämisestä. Välikysymykseen tarvitaan vähintään 20 allekirjoittajaa. Välikysymystä kutsutaan mediassa opposition järeimmäksi aseeksi, sillä välikysymyksen johdosta seuraa aina luottamusäänestys. Luottamusäänestys kohdistuu joko koko hallitukseen tai tiettyyn ministeriin riippuen itse välikysymyksen kohdistumisesta. Käytännössä välikysymys johtaa äärimmäisen harvoin

hallituksen kaatumiseen. Suomessa on nykyinen mukaan lukien ollut yhteensä 77 hallitusta, joista 4 on kaatunut välikysymykseen. Välikysymyksiä taas on tehty kunakin vuonna useita kappaleita, joten niiden hallituksen kaatumiseen johtava osuus on häviävän pieni. Hallituksen kaato välikysymyksen kautta luottamusäänestyksellä on nykyään lähes mahdotonta, koska vain enemmistöhallituksia muodostetaan.

Välikysymyksen johdosta käydään siis aina eduskunnassa keskustelu. Keskustelun aluksi hallitus vastaa välikysymykseen vastauspuheenvuorolla. Vastauksen antaa joko kulloinkin asianomainen sektoriministeri tai yleispoliittisemmissa kysymyksissä pääministeri. Tämän jälkeen välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja pitää puheenvuoron. Sitten seuraavat ryhmäpuheenvuorot, jolloin yksi edustaja jokaisesta eduskuntaryhmästä käyttää puheenvuoron. Ryhmäpuheenvuorojen enimmäispituus oli vuonna 2009 kymmenen minuuttia, kun se vuoden 2024 käytännön mukaisesti oli enää vain viisi minuuttia. Ryhmäpuheenvuoroja seuraa nopeatahtinen keskusteluosuus eli debatti, jossa kansanedustajat käyttävät minuutin mittaisia puheenvuoroja ja ministerit näiden puheenvuorojen välillä aika ajoin useamman minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja.

2. Aineisto, menetelmä ja teoria

2.1. Aineisto

Eduskunnan kaikki täysistunnot on taltioitu pöytäkirjoihin sekä vuodesta 2008 eteenpäin pidetyt täysistunnot ovat katseltavissa Eduskunnan verkkosivuilla myös videotallenteina. Näitä tallenteita on ladattu myös YouTubeen. Tutkielmaa tehdessäni olen käyttänyt aineistona käytännössä vain tekstimuotoisia pöytäkirjoja. Tämä johtuu siitä, että niistä on huomattavan paljon helpompaa poimia välihuutoja kuin videotallenteilta. Videotallenteilla osa välihuudoista kuuluu niin hiljaa, ettei itse huutoa välttämättä kuule tai ainakaan huutajaa ei pysty tunnistamaan varmasti. Kaikki välihuudot eivät taas kuulu ollenkaan tallenteille. Pöytäkirjoihin merkityt välihuudotkaan eivät ole täysin luotettava lähde. Riippuu nimittäin paljon kulloinkin tyvuorossa olevasta eduskunnan kirjurista, miten paljon välihuutoja kirjataan. Kirjurien yleinen ohje on, että kaikki välihuudot, jotka he selkeästi kuulevat tulisi kirjata pöytäkirjoihin. Työtavat kuitenkin vaihtelevat. Olen itse huomannut verratessani pöytäkirjoja ja videotallenteiden ääniraitoja, että osa kirjureista ei kirjaa välihuutoja ollenkaan ja osa taas muuttaa niitä yleiskielisempään muotoon kuin missä ne huudetaan. Kansanedustajien tunnistaminenkin tuottaa ajoittain kirjureille hankaluuksia. Olen tunnistanut useampia tilanteita istuntotallenteita kuunnellessani, jossa itse välihuuto on kirjattu oikein, mutta huutajaksi on merkitty

väärä kansanedustaja. Esimerkiksi eräessä tapauksessa syksyllä 2024 eräs välihuuto kirjattiin Jukka Mäkynen huutamaksi, vaikka tämä putosi eduskunnasta vuoden 2023 vaaleissa, eikä täten edes voinut olla paikalla. Pöytäkirjatkaan eivät ole siis absoluuttisen luotettavia, sillä niitäkin tekevät inhimilliset ihmiset virheineen päivineen. Tutkielmaa tehdessäni valitsin aineistoksi kuitenkin pöytäkirjat, ja niissä esitettyjä välihuutoja ei tässä tutkielmassa kyseenalaisteta, vaan niihin suhtaudutaan tosina.

2.2 Menetelmä

Tutkielman tekemisessä käytetty menetelmä on aineistopohjainen vertaileva kielentutkimus. Pöytäkirjat on käyty läpi lukemalla ja etsimällä välihuutoja. Tässä oli huomattavasti hyötyä siitä, että välihuudot merkitään pöytäkirjoihin sulkein, jolloin niiden etsimistä varten pöytäkirjoja ei tarvinnut lukea läpi sanasta sanaan. Pöytäkirjat piti käydä läpi muutamaan kertaan, sillä joitain etenkin lyhyempiä välihuutoja saattoi jäädä ensi lukemalla huomaamatta. Varsinaisen kirjoitusprosessin alkaessa eteen tuli ongelma, kun vuodelta 2024 oleva täysistunto piti vaihtaa toiseen. Alun perin tarkasteltavaksi valitsemassani 10.10.2024 pidetyn täysistunnon nopeatahtisessa keskustelussa eli suullisessa kyselytunnilla oli tehty nimittäin vain noin reilut kaksikymmentä välihuutoa. Otannan laajuudeksi olin valinnut 50 välihuutoa yhdestä istunnosta, joten tämä piti vaihtaa. Kummaksikin tarkasteltavaksi täysistunnoksi valikoitui sellainen, jossa käytiin välikysymyskeskustelu. Tämä oli onnistunut valinta, sillä välikysymyskeskustelut ovat käytännössä aina useiden tuntien pituisia, ja niissä tehdään jo keskustelun keston ja käsiteltävien asioiden keskeisyydenkin vuoksi useita kymmeniä välihuutoja. Toki kyselytunneillakin on usein aktiivista välihuutelua, mutta kyselytunti kestää nimensä mukaisesti vain tunnin, eikä välihuutoja kuitenkaan tehdä aivan kaikkiin puheenvuoroihin, jolloin niitä ei vain ole riittävän paljoa tässä tutkimuksessa tarkasteltaviksi. Käytännössä analyysin menetelmänä on diskurssianalyysi eli pyrin tarkastelemaan kunkin välihuudon kohdalta sitä, miten sillä vaikutetaan sosiaaliseen tilanteeseen eli käytännössä kulloinkin äänessä olevaan puhujaan. Välihuudon tarkoitus voi olla esimerkiksi puhujan keskeyttäminen, puhujan korjaaminen tai puhujan pilkkaaminen.

2.3. Teoria

Välihuutoja on tutkittu jonkin verran aiemminkin. Suurimman osan istuntokauden 2007–2011 välihuudoista on todettu olevan vanhempien mieskansanedustajien tekemiä (Baldauf-Quilliatre – Cagne – Isosävi – Voutilainen 2024: 4). Näin oletan olevan myös tässä tutkielmassa tarkasteltavan ensimmäisen täysistunnon osalta. Vuonna 2009 eduskunnassa istuivat tunnetuista välihuutelijoista esimerkiksi Ben Zyskowicz ja Esko-Juhani Tennilä, jotka

kumpikin myös kuuluivat juuri tuohon vanhempien mieskansanedustajien joukkoon. Uskon, että vanhempien mieskansanedustajien osuus välihuutojen tekijöistä on vuonna 2024 kuitenkin huomattavasti pienempi. Tämä johtuu siitä, että vanhempien mieskansanedustajien osuus kansanedustajista ylipäättään on huomattavasti pienempi kuin vuonna 2009. Samassa artikkelissa kerrotaan myös, että aktiivisimmat välihuutelijat tekevät yli puolet kaikista välihuudoista. Myös miesten kerrotaan olevan naisia aktiivisimpia välihuutelijoita. Ensimmäinen väite aktiivisimmista välihuutelijoista lienee aina pitänyt paikkaansa. Vierailin eduskunnassa tähänkin tutkimukseen liittyen 5.12.2024 pidetyllä kyselytunnilla. Tuossakin täysistunnossa Ben Zyskowicz yksin teki varmasti valtaosan kaikista välihuudoista. Naisten osuus välihuudoista taas lienee kasvanut viidentoista vuoden aikana. Tämä on oma ennusteeni, ja se perustuu pitkälti Krista Kiurun viimeaikaiseen huomattavaan aktiivisuuteen välihuutojen kentällä. Toki naisten osuus kaikista kansanedustajistakin on kasvanut. Tälle työlle oli jokseenkin haasteellista etsiä teoreettisia lähtökohtia, mutta niitä löytyi diskurssianalyysin viitekehysistä. Keskityn tutkimaan välihuutoja siitä näkökulmasta, mitä niillä halutaan tehdä eli miten niillä halutaan vaikuttaa puhujaan, puhetilanteeseen tai osassa tapauksista kuulijoihin. Tällaisen analysoinnin taustalla on oletus kielen käytöstä sosiaalisen todellisuuden eli tässä tapauksessa eduskuntakeskustelun rakentajana (Jokinen – Juhila – Suoninen 1993: 17). Ajoittain tutkimuksessani keskitytään myös siihen, miten osa välihuudoin keskeytetyistä puhujista reagoi välihuutoihin eli tutkitaan välihuutojen tilanteeseen aiheuttamia seurauksia (Jokinen – Juhila – Suoninen 1993: 18). Myös valtasuhteiden osuus kielenkäytössä (Jokinen – Juhila – Suoninen 1993: 75) tulee esille, kun analysoidaan sitä, miten puhujien esittämät totuudet eivät ole lainkaan absoluuttisia, vaan niissä on usein täydennettävää tai korjattavaa, joka sitten tehdään välihuudoilla. Vallan voidaan tällaisissa tapauksissa katsoa olevan puhujilla, sillä heillä on päällä oleva mikrofoni, joka välihuutoja tekeviltä puuttuu.

3. Välihuutojen tarkastelu

3.1. Ensimmäinen tarkasteltava täysistunto 11.3.2009

Ensimmäinen tutkimuksessani tarkasteltava täysistunto pidettiin 11. maaliskuuta 2009 ja siinä käsiteltiin valtiopäivien 2009 ensimmäistä välikysymystä. Välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja oli suurimman oppositiopuolueen puheenjohtaja eli sosiaalidemokraattien Jutta Urpilainen. Välikysymys käsitteli tuolloin istuneen Vanhasen toisen hallituksen kantaa eläkeiän nostamiseen. Hallitus oli aiemmin ollut nostamassa eläkeikää kahdella vuodella, josta se oli kuitenkin perääntynyt tehtyään sopimuksen työmarkkinajärjestöjen kanssa. Välikysymyksen keskustelu alkoi pääministeri Matti Vanhanen vastauksella välikysymykseen, mitä seurasivat edustaja Urpilaisen puheenvuoro sekä kunkin eduskuntaryhmän käyttämät ryhmäpuheenvuorot. Näiden puheenvuorojen aikana tehtiin jo runsaasti välihuutoja, joista käsittelen selvyuden vuoksi vain ne, joiden huutaja on tunnistettu ja jotka on merkitty pöytäkirjaan.

Keskustelun ensimmäinen välihuuto tapahtuu pääministeri Vanhasen ensimmäisen puheenvuoron aikana, ja sen tekee vasemmistoliiton Esko-Juhani Tennilä. Vanhanen toteaa ikäihmisten määrän kasvavan runsaasti tulevina vuosina eliniän pidentyessä, johon Tennilä huutaa *Onko se ihan kauhea asia?* Välihuuto on osin sarkastinen, ja sillä pyritään pitämään yllä näkemystä, jonka mukaan istuva hallitus suhtautuu ikäihmisiin vain kulueränä valtiontaloudelle, vaikka Vanhanenkin on samassa puheenvuorossaan todennut eliniän pidentymisen olevan hyvä asia. Seuraavankin välihuudon Vanhasen puheenvuoron aikana tekee Tennilä. Vanhanen toteaa monen nuoren opiskelijan kestävän liian pitkään, johon Tennilä huutaa *Liian pieni opintotuki!*. Tämäkin huuto perustuu poliittisiin näkemyseroihin. Poliittinen vasemmisto pitää yleisenä syynä opiskelijan venymiseen opiskeluaikaista työntekoa, joka on käytännössä pakollista monelle pelkkien tukien ollessa riittämättömiä ilman omia tuloja. Tennilän ensimmäiset välihuudot ovat lyhyitä ja siksi niitä voidaan pitää onnistuneina. Huutojen tarkoitus oli tuoda esiin mainittujen epäkohtien syihin liittyviä näkemyseroja.

Olen havainnut, että yleensä välihuutojen tekijä edustaa vastakkaista poliittista liikettä kuin varsinainen puhuja. Näin on myös seuraavaksi, kun sosiaalidemokraattien Jutta Urpilaisen puhuessa välihuutoja tekee kokoomuksen Ben Zyskowicz. Urpilainen toteaa hallituksen

hylänneen suomalaisen sopimisen kulttuurin esityksellään nostaa eläkeikää. Kyseinen esitys oli kuitenkin vedetty pois välikysymyskeskustelun aamuna. Zyskowicz huomauttaa tästä välihuudollaan *Edustajalla on vanha puhe mukana!*. Tarkoitus on huomauttaa Urpilaiselle, että tilanne on muuttunut siitä, kun puhe kirjoitettiin. Urpilainen toteaa myöhemmin puheessa, että on suomalaisen kansanvallan voiton päivä. Tällä hän viittaa siihen, että hallitus on luopunut eläkeiän nostamisesta kansalaisten, ay-liikkeen ja opposition tarjoaman paineen myötä. Zyskowicz huutaa tähän *Miten yleislakko siihen istuu?*. Tämä huuto viittaa vasemmistopuolueiden vahvoihin ay-kytköksiin, sillä työntekijäjärjestöt tapaavat monesti uhkailla lakoilla, mikäli jotain heille epämieluisaa uudistusta ollaan ajamassa. Nämä Zyskowiczin välihuudot voidaan nähdä onnistuneina ja perinteikkäinä, sillä ne ovat lyhyitä ja niillä pyritään hämmentämään puhujaa.

Seuraava puheenvuoro on keskustan ryhmäpuheenvuoro, jonka pitää puolueen kansanedustaja Susanna Haapoja. Koska keskusta on keskustelun käymisen aikana päähallituspuolue, useat opposition edustajat kommentoivat tätä puheenvuoroa välihuudoin. Haapoja toteaa aluksi hallituksen toimivan konkreettisesti ja päättäväisesti. Sosiaalidemokraatti Liisa Jaakonsaari lisää tähän välihuudolla *Ja tunnustaa virheensä!*. Tämä välihuuto viittaa hallituksen saman päivän aiempaan päätökseen perua eläkeiän nostaminen. Välihuuto on lyhyt ja napakka ja se pyrkiikin tuomaan kuulijoille opposition näkökulmasta kokonaiskuvan hallituksen toiminnasta, sillä Haapoja itse ei suoraan tätä peruttua päätöstä myöntänyt. Haapoja toteaa vanhempien työntekijöiden ajamisen eläkeputkeen olevan loukkaava. Vasemmistoliiton Kari Uotila huutaa *Mitä hallitus sille tekee?*. Huuto on konkreettinen kysymys, jolla yritetään johdatella puhujaa mainitsemaan konkreettisia ratkaisuja hänen esittämänsä ongelmaan. Haapoja kuvaa ystävänsä Maija-Liisan vaikeaa tilannetta, joka johtuu ikääntyneiden työntekijöiden huonosta kohtelusta. Tennilä viittaa hallituksen kyvyttömyyteen ratkaista ongelmaa huutaen *Kyllä Maija äänestää vasemmistoliittoa tämän jälkeen!*. Välihuuto voi usein olla tähän tapaan myös selvästikin puhujaa provosoiva. Haapoja kuvaa edelleen ystävänsä selvittäneen eläkkeensä tilannetta vasta nyt asian ollessa ajankohtainen. *Se on nykyinen laki!* huutaa sosiaalidemokraatti Jouko Skinnari tarkoittaen sitä, että eläkeasia on ollut laista selvitetävissä jo pidempään, eikä ole mikään uusi asia, kuten puhuja esittää. Lopuksi Haapoja toteaa puolueensa keskustan kannattavan sopimussyhteiskuntaa. Sosiaalidemokraatti Jukka Gustafsson huutaa tähän *Te toimitte toisella tavalla!*. Tämä viittaa siihen, että SDP on syyttänyt Vanhasen toista hallitusta usein sanelupolitiikasta. Haapojan

puheenvuoroon tehdyt välihuudot oli tarkoitettu äänestäjille, ja niissä kerrottiin opposition edustajien toimesta se, mitä puhuja itse ei sanonut.

Toiseksi suurimman hallituspuolue kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron pitää edustaja Sampsa Kataja. Hän toteaa hallituksen tuoneen eläkeongelman avoimesti esille. Tähän vasemmistoliiton Jaakko Laakso huutaa *Ensimmäinen kritiikki tuli esiin!*. Laakso antaa ymmärtää, että hallitus olisi tuonut ongelman esiin vasta kohdattuun siihen liittyen ensimmäiset kriittisen kannanotot, eikä hallitus olisikaan ollut alusta lähtien niin avoin kuin puhuja antaa ymmärtää. Eduskuntakeskusteluissa on varsin tyypillistä kertoa asioista eri näkökulmista kuitenkin syylistämättä suoranaiseen valehteluun. Tästä tässäkin huudossa oli kyse. Kataja toteaa osaavan työntekijän olevan työnantajan etu. *Hyvä, että kokoomus sen viimein huomaa!* huutaa sosiaalidemokraatti Sinikka Hurskainen. Tämä liittyy siihen, että perinteisesti porvaripuolueiden kuten kokoomuksen on katsottu ajavan lähinnä työnantajan ja vasemmistopuolueiden kuten SDP:n lähinnä työntekijän etua. Katajan lausunto viittaa työntekijöiden edullisen aseman tavoitteluun, josta Hurskainen ilmaisee hämmästyksensä. Kataja erittelee esimerkkinä käyttämänsä Abloy Oy:n toimintatapoja liittyen ikääntyneisiin työntekijöihin. *Se on ihan avainyritys!* huutaa vasemmistoliiton Pentti Tiusanen korostaakseen mainitun yrityksen asemaa malliesimerkkinä muille. Kataja korostaa sosiaalisten tekijöiden vaikutusta työntekijän työssäjaksamiseen. *Tämähän on suoraan meidän ohjelmasta!* huutaa Hurskainen esittääkseen näkemyksen siitä, että Kokoomus on ainakin puheen tasolla tullut SDP:n linjalle. Poliitikassa on tapana myös linjauksien osalta kertoa samoista asioista eri sanoin riippuen puhujasta ja puolueesta. Tällä tavoin esitetään joskus myös toisten linjauksia omina, kuten Hurskaisen mielestä Kataja tässä tekee. Sama linja jatkuu, kun Kataja esittää sosiaalisia asioita pohtivan työryhmän perustamisen kokoomuksen ansiona. Hurskainen kommentoi huutamalla *Mehän sitä vaadimme!*. Lopuksi Kataja siteeraa puoluetoverinsa valtiovarainministeri Jyrki Kataisen Turun Sanomiin kirjoittamaa kolumnia, jossa Katainen linjaa, että ratkaisut eläkeiän nostamisesta tulee tehdä kolmikantaisesti eli hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken. Hallitus toimi näin kuitenkin vasta, kun sen itsensä tekemä aiempi linjaus eläkeiän nostamisesta sai jyrkkää kritiikkiä. Tämän vuoksi Katajan siteeraukseen puuttuvat sekä Hurskainen huutaen *No miksi sitten hallitus ei toiminut sen mukaan?* että Laakso huutaen *Miksi sitten hallituksessa toimittiin toisin?*. Oikeastaan kaikki Katajan puheenvuoron aikana tehdyt seitsemän välihuutoa ovat tarkoituksperältään samanlaisia, eli niillä pyritään selventämään kuulijoille se,

mitä puhuja ei kerro, ja näin ollen antamaan hallituksen toiminnasta vähemmän läpinäkyvä kuva kuin mitä puhuja teki.

Seuraavan ryhmäpuheenvuoron pitää Sosiaalidemokraattien Jukka Gustafsson. Gustafsson leimaa päähallituspuolueet keskustan ja kokoomuksen puheessaan palkansaajien ja ammattiyhdistysliikkeen vastustajiksi, johon Zyskowicz huutaa *Edustaja, nyt ei olla Hakaniemen torilla!*. Helsingissä sijaitsevalla Hakaniemen torilla pidetään vaalitulaisuuksia, ja välihuudolla viitataan siihen että nyt ollaan vaalitulaisuuden sijaan eduskunnan täysistunnossa, jossa vastaavaa leimaava ja populistista retoriikkaa harvemmin käytetään. Esitetty narratiivi porvareista palkansaajien vastustajana ja sosiaalidemokraateista näiden puolustajana on kärjistys, jota käytetään nimenomaan usein vaalikampanjoissa. Gustafsson toteaa hallituksen tulleen päätöksiä tehdessään lumisokeaksi, johon vasemmistoliiton Erkki Virtanen huutaa *Aurinkolasit, aurinkolasit!*. Lumisokeus on tässä yhteydessä vertauskuva, jolla Gustafsson tarkoittaa päätösten tekoa välittämättä niiden seurauksista. Lumisokeutta voi ehkäistä käyttämällä aurinkolaseja. Gustafsson toistaa kahteen kertaan, että tässä tilanteessa vaaditaan useita eri toimia. Zyskowicz huutaa *Siinä on jo kolme sanaa!*. Huuto on sarkastinen ja sillä pyritään kyseenalaistamaan puhujaa, joka vaatii toimia, muttei niitä ole vielä konkreettisesti esittänyt. Gustafsson toteaa hallituspuolueiden edellisissä ryhmäpuheenvuoroissa unohtaneen työpaikkojen sosiaalisia ulottuvuuksia koskevat seikat. *Siitähän juuri puhuttiin!* huutaa Zyskowicz pyrkiessään korjaamaan puhujaa, sillä juuri edellä puhunut Kataja tosiaan käsitteli näitä asioita. Gustafsson syyttää hallitusta naisten ajamisesta työuupumukseen ja kertoo puolueensa olevan asiasta huolissaan. *Auttaisiko yleislakko?* huutaa keskustan Mauri Salo viitaten SDP:n ja ammattiyhdistysliikkeen läheisiin yhteyksiin. Puheenvuoronsa lopuksi Gustafsson kiittää kansalaisia hallituksen päätöksen perumiseen johtaneesta joukkovoimasta. Salo huutaa *Kiitos hallitus!* todetakseen päätöksen konkreettisen perumisen olleen hallituksen itsensä ansiota. Gustafssonin puheeseen tehdyt välihuudot pyrkivät pitämään puhujan objektiivisissa tosiasioissa.

Gustafssonin jälkeen seuraa vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoro, jonka pitää Annika Lapintie. Vasemmistoliitto on tämän keskustelun aikana toiseksi suurin oppositiopuolue, joten välihuutoja tekevät oletettavasti hallituspuolueiden edustajat. Lapintie toteaa eläkkeiden olevan vasemmistoliitolle vakava asia. *Politiikan pelinappuloita ne ovat teille!* huutaa keskustan Hannes Manninen keskeyttäen puhujan. Lapintie kommentoi erikseen tätä välihuutoa törkeäksi. Välihuutojen tarkoitus on usein sekoittaa puhujaa, ja tässä siinä osin

onnistuttiin. Ryhmäpuheenvuoron kesto on rajattu, joten se aika, minkä kukin puhuja käyttää välihuutoihin reagointiin on pois itse asian käsittelystä. Lapintie toteaa kertovansa puheen edetessä, onko eläkeiän korottaminen välttämätöntä. *Onko sen korottaminen välttämätöntä vasemmistoliiton mielestä?* huutaa Zyskowicz yrittäen ohjata puhujaa itse asiaan. Lapintie hämmentyy taas huudosta, ja kommentoi sitä todeten, että vastaa kohta. Lapintie pitää lyhyen osan puheestaan ruotsiksi, jossa hän toteaa eläkeiän korottamisen tarkoittavan ikääntyville työntekijöille lisää vuosia työttömänä. Kokoomuksen Pertti Salolainen ilmaisee ruotsinkielisellä välihuudolla olevansa samaa mieltä *Så är det, tyvärr!*. Lapintie syyttää hallitusta keinottomuudesta liittyen ikääntyvien työntekijöiden työllistämiseen. *Onko teillä keinoja?* kysyy Manninen välihuudossaan. Oppositiolta odotetaan usein kritiikin lisäksi myös vaihtoehtoja hallituksen politiikalle, ja niitä tässäkin pyydetään. Lapintie vastaa, että on, mutta ne eivät kuulu tähän puheenvuoroon. Seuraavaksi Lapintie syyttää hallitusta työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyn vaikeuttamisesta. *Miten tässä sitä vaikeutettiin?* kysyy Zyskowicz, mutta jää nyt ilman vastausta puhujan pysyessä asiassa. Lapintie jatkaa työkyvyttömyyseläkkeestä todeten, että hallitus pakottaa työkyvyttömiä takaisin työhön vaikeuttamalla kyseisen eläkkeen saantia. *Niin, tai sitten roikkumaan tyhjän päällä!* huutaa Tennilä täydentäen puhuvaa puoluetoveriaan. Lopuksi Lapintie toteaa, että hallitukselta oli hyvä päätös perua suunniteltu eläkeiän nostaminen. *Kiitos siitä!* huutaa Jaakonsaari hallituksen suuntaan. Kiitosten jälkeen Lapintie vielä toteaa, että seuraavissa vaaleissa pitää valita sellainen hallitus, joka peruu istuvan hallituksen päätöksiä. *Käydään ensin vaalit!* huutaa RKP:n Ulla-Maija Wideroos. Huuto on muistutus aikaikkunasta, sillä seuraaviin eduskuntavaaleihin oli tässä vaiheessa vielä reilut kaksi vuotta aikaa. Lapintien puheenvuoron välihuudoista useampi pyrki keskeyttämään puhujan ja hämmentämään tätä. Tämä myös onnistui useamman kerran. Kun puhuja alkaa keskustelemaan välihuutajien kanssa, hän eksyy aiheestaan ja hukkaa rajallista puheaikaansa.

Lapintien jälkeen seuraa hallituspuolue vihreiden ryhmäpuheenvuoro, jonka pitää edustaja Heli Järvinen. Järvinen esittää huolen siitä, että muuttotappiokunnissa ikäihmisten osuus tulee kasvamaan puolet suuremmaksi lähivuosina. Laakso tekee sarkastisen välihuudon *Pitäisikö harventaa?*. Tämä huuto viitanee vihreiden profiiliin puolueena, sillä vihreät on perinteisesti kerännyt suurimman osan omista äänestään Pääkaupunkiseudulta ja nuoremmilta ihmisiltä. Tähän suuntaan viittaa myös eduskuntavaalien 2015 aikainen kyselytutkimus, jonka mukaan Vihreillä on toiseksi eniten äänestäjiä taajamissa Vasemmistoliiton jälkeen (Koivula – Räsänen – Saarinen 2015: 2) Koska kukin ajaa omien äänestäjiensä asioita, vihreitä on

ajoittain syytetty eläkeläisvastaisuudesta ja Laakson huudon taustalla olikin se, että Järvisen ilmaiseva huoli ei koske vihreiden äänestäjiä. Vihreiden profiilia Pääkaupunkiseudun ja nuorempien ihmisten puolueena vahvistaa vuoden 2017 jäsentutkimus, jonka mukaan Vihreiden jäsenten keski-ikä on 42 vuotta ja heistä yli puolet asuaa Pääkaupunkiseudulta (Koiranen – Koivula – Saarinen – Räsänen 2017:23). Järvinen toteaa vihreiden keinojen työurien pidentämiseen olevan kannusteiden, joustojen ja työssä viihtyvyyden lisääminen. *Oikein!* huutaa Skinnari. Tämä on perinteinen yhden sanan välihuuto, jolla ilmaistaan joko kannatusta tai vastustusta kulloisellekin puhujalle. Nyt kyse oli ensin mainitusta. Järvinen toteaa, että hoito- ja vanhempainvapaiden on oltava kehitettävissä sukupuolten välillä tasa-arvoisemmiksi. Tämä tarkoittasi käytännössä sitä, että pieniä lapsia hoitaisivat kotona aiempaa enemmän isät. *Pidentävätkö ne työuraa?* kysyy Jaakonsaari viitaten siihen, että keskustelussa on lähestytty työurien pidentämistä lähinnä työurien loppupäästä. Järvinen vastaa tähän kysymykseen myöhemmin puheenvuorossaan. Lopuksi Järvinen toteaa työurien pidentämisen vaativan yhteistyöhalua kaikilta osapuolilta. *Kyllä, ja nyt sitä on tulossa!* huutaa Jaakonsaari ja viittaa saman aamun sopimusratkaisuun hallituksen sekä työmarkkinajärjestöjen kesken. Vihreiden puheenvuoro oli sävyltään melko neutraali ja sovinnainen, ja siksi välihuudotkin olivat yhtä lukuun ottamatta varsin neutraaleja. Laakson huuto ikäihmisten määrän karsimisesta ei liittynyt varsinaisesti asiaan, vaan se oli yleistä piikittelyä vihreille puolueena.

Järvisen jälkeen Håkan Nordman pitää ruotsinkielisen eduskuntaryhmän eli hallituspuolue RKP:n ja Ahvenanmaan edustajan muodostaman ryhmän puheenvuoron. Useita osia puheenvuorosta pidetään ruotsin kielellä, ja myös useampi välihuuto tehdään ruotsiksi. Nordman toteaa ruotsiksi, että työuria pitää pyrkiä pidentämään sekä alusta että lopusta. *Och i mitten!* eli keskeltä myös huutaa kristillisdemokraatti Bjarne Kallis täydentäen puhujaa. Nordman toteaa, että tähän työhön tarvitaan mukaan poliitikkojen lisäksi myös etujärjestöt. *Nodvändigt!* eli tarpeellista huutaa Kallis ilmaisten olevansa samoilla linjoilla asiasta. Nämä Kalliksen välihuudot ovat neutraaleja, eikä niillä ole mitään erityistä merkitystä. Hän saattaa tehdä ne vain päästäkseen käyttämään äidinkieltään eli ruotsia, sillä ne eivät olennaisesti täydennä puhujan puheen sisältöä. Nordman esittää, että eläkeikää lähestyvän työura loppuisi aina tavalla tai toisella hänen omasta tahdostaan. Laakso huutaa *Osa pannaan ulos työpaikoilta!* Puhuja ei kertonut koko totuutta, joten opposition edustaja täydensi tätä. Nordman toteaa edustamansa ryhmän kantana olevan, että työurien pidentämiseen on löydettävä yhteinen ratkaisu, joka on pitkälti jo löydettykin. *Hyvä kannanotto!* huutaa

sosiaalidemokraatti Matti Ahde suunnaten kehunsa ilmeisesti sanamuotoihin. Lopuksi Nordman toteaa hallituksen jatkavan käsiteltävässä kysymyksessä linjallaan ja yhteistyön tiellä. *Vi ska se!* eli jää nähtäväksi huutaa Skinnari. Myös tähän puheenvuoroon tehdyt välihuudot olivat vähälukuisia ja maltillisia kuten edellisenkin kohdalla. Tämä johtunee siitä, että neutraaleja olivat itse puheenvuorotkin.

Nordmanin jälkeen ryhmäpuheenvuoroon pitää kristillisdemokraattien Päivi Räsänen. Kristillisdemokraattien asema hallitukseen nähden eroaa esimerkiksi SDP:stä, sillä vaikkakin kristillisdemokraatit ovat oppositiossa, kyseessä on porvaripuolue ja vallassa on porvarihallitus. Räsänen kertoo, että välikysymyksessä kysyttiin hallituksen aikomuksista purkaa päätöksensä nostaa eläkeikää. SDP:n Matti Saarinen huutaa *Ei vastannut!*, sillä hänen mielestään kysymykseen ei saatu vastausta. Räsänen toteaa, että hänen tulkintansa mukaan pääministeri vastasi kysymykseen. *Kannattaisi kuunnella uudemman kerran!* huutaa SDP:n Kari Rajamäki. Ajoittain välikysymyskeskusteluissa käy niin, että kysymykseen vastataan, mutta tavalla, joka ei tyydytä oppositiota, jolloin jotkut saattavat tulkita, ettei vastausta saatu ollenkaan. Näin kävi SDP:n osalta tässäkin. Esimerkiksi kristillisdemokraatit taas ovat eri mieltä. Puheenvuoronsa lopuksi Räsänen toteaa puolueensa haluavan edistää sovittelvaa ilmapiiriä. *Kristilliset menevät hallitukseen!* huutaa Rajamäki nähden sovittellevalle otteella taka-ajatuksen.

Viimeisen ryhmäpuheenvuoron pitää Timo Soini, joka edustaa tuolloisen eduskunnan pienintä puoluetta ja eduskuntaryhmää eli oppositiossa olevia perussuomalaisia. Värikkäästä retoriikastaan tunnetun Soinin puheenvuoro kirvoitti useita välihuutoja. Ensimmäisen välihuudon tekee keskustan Markku Rossi jo Soinin puhuteltua puhemiestä kysyen *Jatkaako Soini asialinjalla?* Tämä viitanee edellisen puhujan eli Räsäsen sovittellevaan ja asialliseen sävyyn. Soini toteaa eläkeläisten olevan *silkki-solmiojuppien taloussaalistuksen uhreja*. Kokoomuksen Pekka Ravi huutaa tähän *Mitä materiaalia on puhujan solmio?* Tämä huuto on humoristinen, ja viittaa siihen, että Soini tarkoitti käyttämällään termillä poliitikkoja. Soini toteaa eläkeiän noston olleen koko hallituksen linja. *Ja koko hallituksen esitys!* huutaa vasemmistoliiton Martti Korhonen täydentäen puhujaa. Soini toteaa, että välikysymykseen on hänestä täällä eduskunnassa vastattu. *Ei Hakaniemessä!* huutaa Salo vasemmistopuolueille. Hän tarkoittaa sitä, että vaikka sovittu eläkeratkaisu on yhteinen, välikysymykseen vastataan hallituksen toimesta eduskunnassa, eikä työmarkkinajärjestöjen piirissä. Soini linjaa, että eläkeasioissa työmarkkinajärjestöjen kanssa on syytä neuvotella ennen päätösten tekemistä.

Tästä on kysymys! huutaa Ahde ollen samaa mieltä puhujan kanssa hallituksen toimittua toisin. Soini kysyy, että sulavatko eläkerahastot samaan tahtiin napajäätiköiden kanssa. *Nopeammin!* huutaa Laakso käyttäen jälleen sarkasmia tällä kertaa kärjistyksen muodossa. Soini toteaa kokoomuksen puhuvan *tsemppihengestä* milloin missäkin. *Edelleen!* huutaa Salo. Lopuksi Soini toteaa viisaiden huolehtivan jälkipolvista. *Siksi pitää pitää talous kunnossa!* huutaa Manninen, jonka mielestä hallitus on toiminut juuri oikein.

3.2. Toinen tarkasteltava täysistunto 20.11.2024

Toinen tutkielmassani tarkasteltava täysistunto pidettiin reilut viisitoista ja puoli vuotta ensimmäisen jälkeen eli marraskuussa 2024. Tässä täysistunnossa eniten käsittelyaikaa vaatinut pöytäkirjan asiakohta ja tarkastelun kohde on asiakohta 8 eli keskustan tekemä välikysymys sosiaali- ja terveystaloudesta. Sosiaali- ja terveystalouden uudistus on tullut voimaan edellisen Sanna Marinin johtaman hallituksen toimikauden lopulla, ja hyvinvointialueet toimivatkin edellisen SDP:n ja keskustan johtaman hallituksen säätämän rahoituslain alla. Useat välihuudot ja varsinaiset puheenvuorotkin luovat vastakkainasettelua uudistuksen tehneen edellisen ja sitä toteuttavan nykyisen hallituksen välille. Tätä vastakkainasettelua tukee se, että RKP:ta lukuun ottamatta kaikki Sanna Marinin hallitukset puolueet ovat keskustelun aikana oppositiossa. Asetelma on siis tämän istunnon aikana sellainen, että vallassa on Petteri Orpon johtama porvarihallitus, jonka muodostavat kokoomus, perussuomalaiset, RKP sekä kristillisdemokraatit. Etenkin tämän keskustelun osalta puolueet olivat siis vahvasti blokkiutuneet edellisen ja nykyisen hallituksen puolueiksi eli vasemmisto- ja oikeistoblokkeihin. Selvyyden vuoksi on todettava, että Vihreidenkin on katsottu heidän edustajiensa äänestyskäyttäytymisen pohjalta kuuluvan vasemmistoon jo 2000-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä alkaen (Pajala 2012: 5, 12). Blokkivaalit Imatra Suomessa harvinaisia, mutta eduskuntaavaaleista 2023 joissa Orpon hallitus nousi valtaan tulivat sellaiset. Suurin syy tähän oli vasemmistupuolueiden kategorinen kieltäytyminen hallitusyhteistyöstä Perussuomalaisten kanssa (Isotalo – Kärrylä – Luostari – Wass 2024: 2-3). Eduskuntaan on vuoteen 2009 verraten ilmestynyt myös yksi uusi puolue eli liike nyt. Sen lisäksi oppositiossa ovat SDP, keskusta, vihreät ja vasemmistoliitto. Keskustelu etenee siten, että aluksi hallituksen vastauksen antaa perussuomalainen sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso. Tämän jälkeen puheenvuoron käyttää välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja Antti Kaikkonen, joka on keskustan puheenjohtaja. Kaikkosta seuraavat yhdeksän eduskuntaryhmän käyttämät ryhmäpuheenvuorot. Välihuutoja tehdään jokaiseen

puheenvuoroon. Myös tämän toisen istunnon osalta analysoin vain sellaiset välihuudot, joiden huutaja on tunnistettu, ja näistäkin vain 50 ensimmäistä.

Keskustelun ensimmäisessä puheenvuorossa annetaan hallituksen varsinainen vastaus välikysymykseen. Tämän puheenvuoron käyttää perussuomalainen sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso. Juuso sanoo toivovansa, että keskustelussa keskitytään ratkaisuihin, eikä pelotella ihmisiä asioilla, jotka eivät pidä paikkaansa. *Minkähän puolueen edustaja puhuu?* huutaa keskustan Mika Lintilä. Tämä huuto viittaa eriäviin näkemyksiin siitä, kuka kansalaisia pelottelee. Hallituspuolueet ovat syyttäneet oppositiota pelottelusta hyvinvointialueiden rahoituskysymyksiin liittyen ja oppositio on syyttänyt hallitusta pelottelusta liittyen voimassa olevaan rahoituslakiin, jonka siis toteutti edellinen Marinin hallitus. Juuso listaa asioita, joilla ihmisten hoitopääsyä on pystytty parantamaan. *Ai ei olekaan hallituksen vika?* huutaa sosiaalidemokraatti Krista Kiuru. Kiuru viittaa tällä keskusteluun hoitotakuun ympärillä. Marinin hallitus, johon myös Kiuru itse kuului sääti kahden viikon hoitotakuun, joka tarkoitti sitä, että kaikki julkiseen terveydenhuoltoon hakeutuvat saisivat hoitoa kahden viikon sisällä ensimmäisestä yhteydenotostaan palveluun. Krista Kiuruun viitataan tässä työssä koko nimellä, sillä eduskunnassa istuu myös kokoomuksen kansanedustaja Pauli Kiuru. Juuson edustama Orpon hallitus taas muutti hoitotakuun kolmeen kuukauteen perustellen tätä säästöillä, sekä sillä, että kiireelliset tapaukset kyllä hoidetaan aiemmin, ja kolme kuukautta on vain ehdoton takaraja hoitoon pääsulle. Kiurun välihuuto liittyi hoitoon pääsyyn, sillä hänestä ja oppositiosta hoitotakuun muuttaminen on heikentänyt hoitoon pääsyä, ja nyt ministeri Juuso kertoo päinvastaisia asioita. Juuso toteaa hallituksen hakevan ohjelmansa mukaisesti laajoja erilaisia ratkaisuja säästöjen etsimiseksi sosiaali- ja terveyspalveluista. Keskustan Anne Kalmari huutaa *Ja leikkaamalla!*. Oppositio keskustan johdolla on syyttänyt Orpon hallitusta useaan otteeseen sosiaali- ja terveyspalveluista leikkaamisesta. Hallitus ei kuitenkaan vähennä kyseisten palvelujen kokonaisrahoitusta. Oppositio on perustellut väitettään leikkaamisesta sillä, että vaikka hallitus ei vähennä rahoitusta, se ei myöskään anna tarpeeksi lisärahoitusta. Kalmari jatkaa tätä narratiivia välihuudollaan leikkaamisesta. Juuso kertoo hallituksen toteuttavan lasten ja nuorten terapiatakuun. Toisen hallituspuolue kokoomuksen Timo Heinonen huutaa *Erittäin hienoa!*. Myös terapiatakuu liittyy vastakkainasetteluun Orpon ja Marinin hallitusten välillä. Marinin hallituksen puolueet puhuivat pitkään ja useaan otteeseen terapiatakuun toteuttamisesta, mutta eivät sitä kuitenkaan saaneet aikaiseksi siitäkään huolimatta, että asiaa käsitellyt kansalaisaloite eteni eduskuntaan. Tästä ovat kuluvalle vaalikaudella muistuttaneet

säännöllisesti etenkin kokoomuslaiset kuten nyt Heinonenkin tässä käytännössä tekee. Juuso kertoo hallituksen valinnanvapauskokeilusta, jossa yli 65-vuotias voi jatkossa päästä halutessaan yksityiselle lääkärille samalla hinnalla kuin julkiselle. Zyskowicz huutaa *Voi kauhistus!*. Tämä huuto on pilkallinen ja se kohdistuu oppositiolle, joka on vastustanut tätä kokeilua rahan tuhlauksena sekä yksityisten terveystalvelujen perusteettomana tukemisena. Sen ettei Zyskowicz ole oikeasti kauhuissaan voi päätellä siitä, että kyseisen kokeilun on valmistellut hänen puoluetoverinsa sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen ja valinnanvapaus ylipäänsä on kokoomuksen pitkäaikainen tavoite. Lähestyessään puheenvuoronsa loppua Juuso toteaa hallituksen edistävän erilaisten omalääkärimallien käyttöönottoa kaikilla hyvinvointialueilla. Krista Kiuru huutaa *Ja millä rahalla?*. Tämäkin viittaa opposition näkemykseen siitä, että hallitus leikkaa sosiaali- ja terveystalvelujen rahoitusta. Lisäksi oppositio on ollut sitä mieltä, että omalääkärimalli vaatii välttämätöntä lisärahoitusta. Hallituksen mukaan mallin toteuttamista taas voidaan ajaa vain palvelujen tehostamisellakin.

Juuson jälkeen puheenvuoron käyttää välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja, keskustan puheenjohtaja ja edellisen hallituksen ministeri Antti Kaikkonen. Kaikkonen aloittaa kertomalla kiertäneensä runsaasti Suomea, ja alan ihmisten viestin olleen joka paikassa se, ettei nykyinen hallitus reagoi sosiaali- ja terveystalvan ongelmiin. Zyskowicz tekee välihuudon *Siihen mitä te sääditte!*. Tämä viittaa siihen tosiasiaan, että Orpon hallitus toimii Marinin hallituksen säätämän rahoituslain puitteissa. Yleinen vire keskustelussa aiheeseen liittyen on se, että Orpon hallitus syyttää nykyistä oppositiosta uudistuksen tekemisestä, ja oppositio syyttää hallitusta uudistuksen vikojen liian hitaasta korjaamisesta. Kaikkonen maalailee seuraavaksi, että hallitus kaataa suunnattomasti rahaa yksityiselle sektorille Kela-korvauksiin liittyvän valinnanvapauskokeilun myötä. *Vähän suhteellisuutta!* huutaa Zyskowicz ja viittaa siihen, että mainitun kokeilun hinta on kymmeniä miljoonia, kun taas koko sektorin määrärahojen osuus valtion budjetista on useita kymmeniä miljardeja euroja. Kaikkosen esitystä voidaan siis perustellusti kutsua populistiseksi rahojen suuruuteen liittyen ja Zyskowicz kehottaa välihuudollaan korjaamaan tätä. Kaikkonen ilmaisee puheenvuoronsa loppupuolella, ettei toivoa omalääkärimallin toteutumisesta ole menetetty. *Mites oli hallitusohjelmassa?* huutaa Zyskowicz, sillä omalääkärimallin toteuttaminen on kirjattu Orpon hallituksen ohjelmaan ja tällöin sen toteuttaminen ei ole mitenkään yllättävää. Kaikkosen puheen sävy oli yleiseen sosiaali- ja terveystalvakeskusteluun nähden melko neutraali ja sovitteleva. Ja siitäkin syystä siihen tehtiin vain kolme välihuutoa ja nekin kaikki saman

pääministeripuolueen edustajan toimesta, vaikka puheenvuoron olikin kymmenen minuuttia kestäneenä melko pitkä.

Kaikkosen jälkeen seuraa ryhmäpuheenvuorokierros, jonka aloittaa suurimman eduskuntaryhmän eli pääministeripuolueen kokoomuksen Oskari Valtola. Hänen puheenvuoronsa aikana tehdään vain yksi välihuuto, ja senkään tekijää ei tunnisteta. Seuraavaksi puhuu perussuomalaisten Anne Rintamäki. Rintamäki toteaa, että hyvinvointialueita kannustetaan kehittämään palveluitaan eri tavoin kustannustehokkaammiksi. *Kauniita puheita!* huutaa keskustan Hanna-Leena Mattila. Keskusta on kuluvan vaalikauden aikana useampaan kertaan aiemminkin todennut, että hallitus puhuu kauniisti, muttei tee näitä puheita vastaavia tekoja. Tähän Mattila nytkin viittaa. Rintamäenkään puheenvuoron aikana ei tehdä useampia tunnistettujen huutajien tekemiä välihuutoja. Kolmannen ryhmäpuheenvuoron pitää sosiaalidemokraattien puolesta Ilmari Nurminen. Nurminen toteaa, että koko vastuu sosiaali- ja terveystalouden tilanteesta on nykyisellä hallituksella. *Ihan totta? Mekö se rahoituslaki säädettiin?* huutaa Zyskowicz. Kuten edelläkin on mainittu, voimassa olevan rahoituslain tosiaankin säati Marinin hallitus, jota Nurmisen edustama puolue johti. Nykyisen ja edellisen hallituksen välinen keskinäinen syytely siis jatkuu. Nurminen väittää seuraavaksi, että Orpon hallituksen ajama kolmen kuukauden hoitotakuu tarkoittaisi, että kaikkien hoitoa hakevien täytyy odottaa kolme kuukautta. *Ei täydy!* huutaa Zyskowicz. Zyskowiczin välihuuto pitää paikkansa, sillä kolmen kuukauden hoitotakuussa kolme kuukautta on enimmäisaika odottaa hoitoon pääsyä, eikä vähimmäisaika siihen kuten Nurminen esittää.

Seuraavan ryhmäpuheenvuoron pitää keskustan Eeva Kalli. Kalli toteaa kaikkien hallitusten kantavan vastuun tekemistään ja tekemättä jättämistään päätöksistä. *Se se vasta kova lasku onkin!* huutaa Krista Kiuru, joka on syyttänyt Orpon hallitusta toistuvasti toimettomuudesta liittyen sosiaali- ja terveystalouden kriisiytyneeseen tilanteeseen. Kiuru on itse sosiaali- ja terveystalouden puheenjohtaja, joten hänen voidaan olettaa olevan perillä kyseisistä asioista. Ja tämä huuto siis viitanee etenkin hallituksen tekemättä jättämiin päätöksiin. Kalli kertoo esimerkin siitä, miten iäkäs pariskunta on joutunut asumaan erilleen sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen seurauksena. *Miksi te teitte siten?* huutaa perussuomalaisten Jani Mäkelä viitaten siihen tosiasiaan, että kyseisen uudistuksen valmisteli ja toimeenpani Marinin hallitus, jonka toiseksi suurin puolue juuri keskusta oli. Keskusta on vastannut tällaisiin huomautuksiin toistuvasti toteamalla, että jokin uudistus nyt oli pakko tehdä ja ei mikään uudistus ole täydellinen. Puheenvuoronsa loppupuolella Kalli linjaa, että Kela-

korvaukset tulee kohdentaa nimenomaan tietyille terveydenhuollon aloille, vaikka Orpon hallitus jo tekeekin näin. *Te lakkautitte, me kohdennetaan!* huutaa Zyskowicz. Tämäkin välihuuto pitää paikkansa, sillä edellinen hallitus tosiaan lakkautti Kela-korvaukset, koska se piti niitä yksityisen terveydenhuollon perusteettomana suosimisena. Lopuksi Kalli esittää keskustan linjauksena, että digipalveluja tulee kehittää, vaikka hallitus tätäkin jo tekee. Zyskowicz huutaa muistuttaakseen tästä *Sehän juuri tehdään!* Kalli esitti puheenvuorossaan joitakin Orpon hallituksen linjauksia keskustan omina, mutta Zyskowicz puuttui näihin heti välihuudoillaan.

Seuraavaksi vihreiden ryhmäpuheenvuoron pitää puolueen puheenjohtaja Sofia Virta. Virta kuvaa aluksi, että monilla lapsilla ja nuorilla on päihdeongelmaisiin vanhempiin liittyviä ongelmia elämässään. Zyskowicz tekee välihuudon *Toista oli, kun vihreät oli hallituksessa, silloin asiat olivat kunnossa!* Tällä välihuudolla hän viittaa siihen, etteivät lasten pahoinvointi ja vanhempien päihteiden käyttö ole mitään uusia asioita, vaan ne ovat olleet esimerkiksi edelliselläkin hallituskaudella olemassa. Toisaalta Zyskowicz saattaa viitata myös siihen, että kuvatut lasten ongelmat eivät ole myöskään erityisesti lisääntyneet juuri Orpon hallituksen istuessa. Virta toteaa, että hänestä tuntuu siltä, että Orpon hallitus välttää tutkittua tietoa tekemiensä päätöksiin tukena. *Tunne ei ole tiedon väarti!* huutaa perussuomalaisten Sanna Antikainen. Tämä huuto nostaa esiin sen ristiriidan Virran puheessa, että hän itse samanaikaisesti puolustaa tutkittua tietoa, mutta perustelee tätä omalla tuntemuksellaan asiasta. Seuraavaksi Virta linjaa, että keskustelun käsiteltävän aiheen ympärillä tulisi olla asiallisempaa ja ratkaisukeskeisempää. *Kuinka te näytätte esimerkkiä tässä?* kysyy Antikainen. Tämäkin kysymys on aiheellinen, sillä omien muistikuvieni mukaan myös vihreät ja etenkin puheenjohtaja Virta ovat keskittyneet hallituksen kritisoimiseen minkään ratkaisujen esittämisen sijaan. Virta toteaa, että edellisen hallituksen tekemästä uudistuksesta voidaan saada toimiva, jos sitä kehitetään oikeaan suuntaan. *Näin juuri toimimme!* huutaa Zyskowicz ilmaisten mielipiteensä Orpon hallituksen toiminnan suunnasta. Lopuksi Virta toteaa, että vihreät eivät hyväksy tapaa, jolla hyvinvointialueita kohdellaan rahoituslaissa. *Se on teidän laki!* huutaa Zyskowicz jälleen muistuttaakseen, että voimassa olevan rahoituslain säätö Marinin hallitus. Virran puheessa oli osin samaa virettä kuin Kallilla. Hän siis syytti nykyistä hallitusta edellisen säätämästä laista ja esitti puolueensa omina nykyisen hallituksen toimenpiteitä terveystalvelujen kehittämiseksi. Zyskowicz oikoi välihuudoillaan näitä väitteitä.

Virran jälkeen ryhmäpuheenvuoroon pitää seuraavaksi pienimmän eduskuntaryhmän eli vasemmistoliiton puheenjohtaja Minja Koskela. Aluksi Koskela syyttää hallitusta siitä, että HUS on ilmoittanut irtisanovansa satoja työntekijöitään. *Tämähän ei hallituksesta johdu!* huutaa Zyskowicz. Tämäkin liittyy hallituksen ja opposition väliseen kiistaan siitä, mikä taho on syyllinen mihinkin säästöihin. Hallitus päättää hyvinvointialueiden rahoituksesta eli käytännössä myös siitä, kuinka paljon mikäkin alue joutuu säästämään. Alueet itse kuitenkin päättävät mistä säästöt ottavat. Tämä työnjako on säädetty edellisen hallituksen säätämässä laissa, mutta siitä huolimatta useita opposition edustajat pyrkivät esittämään asian toisin. Seuraavaksi Koskela kertoo puolueensa vaihtoehtoisesta esityksestä, jossa hallituksen yksityisen terveydenhuollon Kela-korvauksiin panostamat eurot käytettäisiin julkisen perusterveydenhuollon vahvistamiseen. *Hyvä!* huutaa Krista Kiuru, jonka puolue SDP on tehnyt samansuuntaisia esityksiä. Tämä välihuuto on ensimmäinen lyhyt ja perinteikäs yhden sanan mittainen välihuuto tässä keskustelussa. Lyhimmillään välihuudoilla ilmaistaan juuri kannatusta tai vastustusta kulloisellekin puhujalle. Seuraavaksi Koskela toteaa, että hyvinvointialueiden rahoituslaki tulisi avata heti. *Kenen säätämä laki?* huutaa Zyskowicz, sillä myös Koskelan puolue vasemmistoliitto oli mukana edellisessä hallituksessa, joka tämän lain siis säati. Etenkin kokoomus on monesti kysynyt edellisen hallituksen puolueilta sitä, miksi laki ylipäätään säädettiin sellaiseksi, kun sitä säätämässä olleet puolueet ovat jälkeinpäin itsekkin lakia vastaan. Tämän jälkeen Koskela toteaa, että hallituksen olisi korkea aika myöntää rahoituslain toimimattomuus. *Siis kuka sen säati?* huutaa Zyskowicz käytännössä uudistaen äskeisen välihuutonsa, sillä puhuja esittää edelleen, että laki olisi ikään kuin istuvan hallituksen päätösten tuloksia. Koskela jatkoi Virran tavoin hämmentäen eroa Orpon ja Marinin hallitusten päätösten välillä. Hallituspuolueiden riveistä Ben Zyskowicz oli jälleen se, joka näitäkin väitteitä enimmäkseen oli oikomassa.

Seuraavan ryhmäpuheenvuoron pitää RKP:n Henrik Wickström. Siihen tehdään yksi ainoa välihuuto. Wickström toteaa lopuksi, ettei sosiaali- ja terveydenhuoltoa ole ilman henkilöstöä. *Eikä ilman rahoitusta myöskään!* huutaa Krista Kiuru toistaen jälleen kerran opposition näkemyksen siitä, että hallitus tosiasiassa leikkaisi sosiaali- ja terveystalvakuista. Kristillisdemokraattien Mika Poutalan pitämä ryhmäpuheenvuoro on äärimmäisen maltillinen, eikä sen aikana tehdä välihuutoja. Viimeisen ryhmäpuheenvuoron pitää Liike Nytin Harry Harkimo. Harkimo kysyy, mistä löytyvät sadat miljoonat hallituksen ministerien kansalaisille lupaamiin uudistuksiin? *Touché!* huutaa Krista Kiuru, joka itse on kysynyt usein samaa. Kiuru siis jakaa selvästi Harkimon kysymyksen, vaikka hänen kyseinen välihuutonsa

on monella tapaa epätyypillinen. Ensinnäkin kannatusta puhujalle ilmaistaan lähes poikkeuksetta välihuudolla *Juuri näin!*. Toisaalta Harkimo ei tässä väitä mitään, vaan hän esittää kysymyksen. Tällöin huudetaan yleensä *Hyvä kysymys!*. Muilla kielillä kuin suomella tai ruotsilla tehtävät välihuudot ovat oman kokemukseni mukaan erittäin harvinaisia. Olen kuunnellut satoja kyselytunteja, enkä ole tällaiseen ennen törmännyt. Lisäksi ytimekäs yhden sanan huuto on epätyypillinen Krista Kiurulle, jonka huudot ovat kokemukseni mukaan yleensä erittäin pitkiä ja joskus jopa usean lauseen mittaisia. Ryhmäpuheenvuorojen jälkeen alkaa nopeatahtinen keskusteluosuus eli debatti. Debatissa kansanedustajat pitävät minuutin mittaisia puheenvuoroja ja ministerit saavat ajoittain useamman minuutin vastauspuheenvuoroja. Välihuudot jatkuvat myös debatin aikana.

Nurminen toteaa vastauspuheenvuorossaan, ettei yksikään asiantuntija ole kannattanut sosiaali- ja terveystalouden säästöjä. *Kertokaa, kuka asiantuntija kannattaa oman alansa säästöjä!* huutaa Zyskowicz esittäen retorisen kysymyksen. Tämä viittaa asiantuntijoiden puolueellisuuteen oman alansa puolesta. Retorinen kysymys on havaintojeni mukaan melko yleinen välihuudon muoto. Harkimo kysyy vastauspuheenvuorossaan, mistä rahat otetaan ikäihmisten valinnanvapauskokeiluun. Hän toteaa, että tähän on oltava hallituksella jonkinlainen vastaus. *Totta kai!* huutaa Zyskowicz ilmaistakseen, että vastaus on olemassa. Vastauspuheenvuorossaan perussuomalaisten Pekka Aittakumpu toteaa olleensa väärässä edellisellä kaudella, jolloin hän kannatti Marinin hallituksen tekemiä uudistuksia. *Hän tunnustaa!* huutaa perussuomalaisten Juho Eerola. Aittakummun ja keskustan välisen vastakkainasettelun tausta on se, että Aittakumpu kuului aiemmin keskustaan, kunnes loikkasi perussuomalaisiin vuonna 2024 petyttyään keskustan maahanmuuttolinjauksiin. Kokoomuksen Mia Laiho toteaa puheenvuorossaan hallituksen olevan käynnistämässä omalääkäriohjelmaa. *Vihdoin!* huutaa kokoomuksen Sinuhe Wallinheimo. Tämä viittaa siihen, että ohjelman käynnistämisestä on puhuttu jo edelliselläkin kaudella. Laihon puheenvuoron lopuksi Krista Kiuru huutaa *Siitä puuttuu vaan viisi miljoonaa rahaa siihen!*. Tämä viittaa jälleen siihen hallituksen ja opposition väliseen näkemuseroon, että edellyttääkö omalääkärimallin toteuttaminen lisää rahoitusta. Sosiaalidemokraatti Aki Lindén toteaa Zyskowiczille, että tämä viittasi virheellisesti omassa puheenvuorossaan rahoituslakiin, vaikka kyseinen asia onkin säädetty hyvinvointialueilla. *Kuka sen sääti?* kysyy Zyskowicz, sillä Marinin hallitus sääti kummatkin lait. Täten Lindénin huomautusta voidaan pitää hiusten halkomisena ja Zyskowiczin tätäkin huutoa retorisena kysymyksenä. Kustantaja Petri Honkonen kertoo tulkinneensa hallituksen esityksiä siten, että 35000 hoitajaa irtisanotaan.

Tulkitsette väärin! huutaa Zyskowicz vastaukseksi, sillä Honkonen kysyi tulkintansa jälkeen onko se oikea. Kokoomuksen Ville Väyrynen toteaa, että sosiaali- ja terveystalvueluilla on nyt 21 järjestäjää. *22!* huutaa Krista Kiuru. Kiuru on oikeassa, ja hän tekee huudon korjatakseen Väyrystä. Väyrynen sekoittaa puhuessaan hyvinvointialueet ja palveluiden järjestäjät. Hyvinvointialueet ovat palvelujen järjestäjiä, ja niitä on 21 kappaletta. Näiden lisäksi Helsingissä on erilliskratkaisu, joka on myös palvelujen järjestäjä. Alueita on siis 21 ja järjestäjiä 22.

Kokoomuslainen pääministeri Petteri Orpo saa kolmen minuutin puheenvuoron. Hän toteaa, että Suomessa on maailmanluokan terveystalvuelut. *Juuri näin!* huutaa Wallinheimo. Tarkkoja kirjauksia ei ole, mutta kyseinen välihuuto saattaa olla yleisin eduskunnassa koskaan käytetty. Se on vähintäänkin perinteikäs kannatuksen ilmaisu. Orpo syyttää Kaikkosta olemattomien uhkakuvien maalailusta ja kansalaisten pelottelusta. Kaikkonen vastaa välihuudolla *Eikö ole yt-neuvotteluja, eikö ole irtisanomisia?* Kaikkosen kuvaamia toimenpiteitä kyllä on, mutta kyse on erosta retoriikassa. Oppositio haluaa esittää säästöt ja niiden seuraukset merkittävimpinä kuin hallitus. Näiden retoristen erojen perimmäisin syy on aina kannatuksen tavoittelu. Orpo toteaa, että kela-korvauksilla rahoitetaan gynekologilla käyntejä yksityisellä puolella, koska julkisella puolella sinne ei pääse. *No ei pääsekään!* huutaa vasemmistoliiton Pia Lohikoski. Usein välihuudoilla pyritään vaikuttamaan jotenkin puhujaan esimerkiksi täydentäen tai kyseenalaistaen häntä. Tässä näin ei kuitenkaan ole. Orpo toteaa hallituksen pitävän tärkeänä sitä, että ihminen pääsee hoitoon. *Voi kun pääsisi!* huutaa Lohikoski viitaten siihen, että hallituksen toimien johdosta hoitoon pääsy olisi heikentynyt. Tällä välihuudolla oli siis tarkoitus toisin kuin Lohikosken edellisellä. Nyt hän kyseenalaisti Orpon sanomaa. Orpon puheenvuoron päätyttyä Zyskowicz huutaa *Vähän pääministerilisää!* Tämä viittaa puhe aikaan. Tunnistamaton sosiaalidemokraatti oli valittanut välihuudolla puheajan pituudesta, ja Orpo olikin puhunut saamansa kolmen minuutin sijasta lähes kuusi, kuten pöytäkirjasta näkyy. Zyskowiczin huutoa voidaan pitää humoristisena.

Orpon jälkeen puheenvuoron saa ministeri Juuso, jonka puheen aikana tehdään yksi välihuuto. Juuso toteaa hämmästelevänsä suuresti muutamia salista tulleita puheenvuoroja. *Tunne on molemminpuolinen!* huutaa Kaikkonen. Välihuuto on joko pyrkimys huumoriin, jota Kaikkonen melko useinkin harrastaa, tai vain toteamus ministerien lausuntoihin liittyen. Seuraava välihuuto kohdistuu Laihon puheenvuoroon, jossa hän kertoo hallituksen huolehtivan siitä, että jokainen vanhus saa tarvitsemaansa yksilöllistä hoivaa. *150 puuttuu nykytilasta rahaa tuohon kaikkeen!* huutaa Krista Kiuru tuoden jälleen esiin näkemysron

siitä, vaatiiko palveluiden kehittäminen ja tehostaminen ehdottomasti lisärahoitusta. Vihreiden Oras Tynkkynen päivittelee lehtiotsikoita listaamalla säästöjen kielteisiä vaikutuksia. *Nämä johtuvat säästöistä, jotka eivät vielä ole edes voimassa!* huutaa Zyskowicz viitaten siihen, että kyseiset lehtiotsikot tosiaan kuvaavat toistaiseksi hypoteettisia tilanteita. Kokemukseni mukaan spekulatioiden esittäminen faktoina on eräs tapa tehdä oppositiopolitiikkaa.

Vasemmistoliiton Aino-Kaisa Pekonen kysyy puheenvuorossaan millä aikataululla omalääkärimalli toteutuu. *Milloin tulee lainsäädäntö?* huutaa Krista Kiuru käyttäen tehotoistoa retorisenä keinona. Seuraavaksi tapahtuu hieman monimutkaisempi tilanne. Näihin Pekosen ja Kiurun kysymyksiin ilmeisesti vastataan ministeriäitiosta, mutta tämä vastaus ei kuulunut istunnon tallenteella, eikä sitä ole kirjattu myöskään pöytäkirjaan. Tähän vastaukseen reagoimisen perusteella voidaan kuitenkin päätellä sen sisältö. Joku ministereistä ilmeisesti huutaa, ettei lainsäädäntöä omalääkärimallista ole tulossa. Tähän Kiuru vastaa *No niin, siinä on hyvä esimerkki: ei tule lainsäädäntöä! Hienoa, nyt se paljastuu!*

Vastauspuheenvuoro! Tätä välihuutoa ei voida sisällön perusteella analysoida sen tarkemmin, koska ei siis tiedetä mihin siinä vastataan. Teknisesti ottaen Kiurun huuto on poikkeuksellisen pitkä, joka on taas hänelle ominaista. Nurminen kysyy hetken kuluttua puheenvuorossaan jälleen omalääkärimallista. Kiuru huutaa kysymystä toistaen ja edelliseen tilanteeseen viitaten *Ja tuleeko lainsäädäntö, vai onko Grahn-Laasonen oikeassa, että ei tule?*. Kokoomuksen Markku Eestilä toteaa hallituksen satsaavan perusterveydenhuoltoon. *Mutta sieltähän leikataan!* huutaa Krista Kiuru jälleen viitaten näkemuseroihin siitä, leikataanko vaiko ei.

Vasemmistoliiton Veronika Honkasalo esittää, että kela-korvauksien avulla ihmisten ohjaaminen yksityisen sektorin gynekologeille ei auta pienituloisia. *Eikö pienituloista auta, että parempituloiset menevät yksityiselle?* huutaa Zyskowicz. Tämä voidaan katsoa retoriseksi kysymykseksi, joita Zyskowicz usein esittää. Kysymys lienee retorinen sekä siksi, että Honkasalo, jolle se osoitetaan on jo lopettanut puhumisen että siksi, että Zyskowiczin ajatusta voidaan pitää loogisena. Perussuomalaisten Minna Reijonen toteaa hallituksen antavan miljardeja lisää hyvinvointialueille. *Vanhojen rästien hoitoon!* huutaa Kaikkonen tarkoittaen, että lisärahaa annetaan nyt vain siksi, ettei aiemmin annettu riittävästi. Keskustelun 50. ja viimeinen tässä tutkielmassa tarkasteltava välihuuto tehdään ministeri Sanni Grahn-Laasonen vastaukseen. Ministeri toteaa hallituksen korjaavan edeltäjänsä jälkiä. *Ette korjaa mitään!* huutaa edellisen hallituksen ministerinä toiminut Krista Kiuru. Hän ilmaisee tällä oman mielipiteensä, jolla lopulta tarkoittaa sitä, että hänenkin edustamansa edellisen hallituksen tekemästä uudistus olisi ollut hyvä, eikä istuva porvarihallitus sitä toimenpiteillään korjaa.

4. Tuloksia ja vertailua

4.1. Kvalitatiivisia tuloksia

Kummastakin tarkasteltavasta välikysymyskeskustelusta analysoitiin 50 ensimmäistä välihuutoa, joiden huutajan kirjuri oli tunnistanut ja merkinnyt pöytäkirjaan. Ensimmäisestä täysistunnosta käsiteltyihin välihuutoihin osallistui yhteensä 21 eri kansanedustajaa. Aktiivisin yksittäinen välihuutelijaksi oli kokoomuksen Ben Zyskowicz seitsemällä välihuudolla. Toiseksi eniten eli viidesti välihuudon teki vasemmistoliiton Jaakko Laakso. Neljä huutoa tekivät vasemmistoliiton Esko-Juhani Tennilä, SDP:n Liisa Jaakonsaari ja Sinikka Hurskainen sekä keskustan Mauri Salo. Kymmenen eri edustajaa teki välihuudon kerran, kolme kahdesti ja kaksi kolmesti. Neljätoista välihuutoja tehnyttä edustajaa edusti oppositiota ja seitsemän hallitusta. Oppositiossa oli siis enemmän välihuutojen tekijöitä. Välihuutojen puoluekohtainen tekijämäärä oli selvästi linjassa puolueiden välisiin voimasuhteisiin. Suurimmasta oppositioryhmästä eli SDP:stä huutoja teki seitsemän eri edustajaa ja toiseksi suurimmasta oppositioryhmästä eli vasemmistoliitosta kuusi eri edustajaa. Pienen oppositioryhmän eli kristillisdemokraattien riveistä huutoja teki vain Bjarne Kallis. Myös hallituspuolueiden huutelijoiden määrässä näkyivät puolueiden voimasuhteet. Kahden suurimman hallituspuolueen eli keskustan ja kokoomuksen kummankin riveistä huuteli kolme eri edustajaa. Pienemmän hallituspuolue RKP:n riveistä välihuudon teki yksi edustaja. Vihreät ja perussuomalaiset eivät tehneet välihuutoja lainkaan. Määrällisesti välihuutoja tehtiin SDP:stä seitsemäntoista, vasemmistoliiton riveistä kolmetoista, kokoomuksesta yhdeksän, keskustasta kahdeksan, kristillisdemokraateista kaksi ja RKP:stä yksi. 64 prosenttia välihuudoista tuli siis opposition ja 36 prosenttia hallituksen riveistä. Neljä välihuutoa tehtiin ruotsin kielellä ja loput 46 suomeksi.

Toisessa tarkasteltavassa täysistunnossa vuonna 2024 välihuutojen tekijöitä oli vastoin hypoteesiani vähemmän kuin ensimmäisessä. Välihuutoja teki vain 12 eri edustajaa. Näistä kaksi edustajaa teki yhteensä 35 välihuutoa eli 70 prosenttia kaikista tarkastelluista välihuudoista. Aktiivisin yksittäinen välihuutelijaksi oli tälläkin kertaa kokoomuksen Ben Zyskowicz, joka teki peräti 21 välihuutoa. Zyskowicz on ainut edustaja, joka teki välihuutoja kummassakin tarkastelluista istunnossa. Aktiivinen oli myös SDP:n Krista Kiuru, joka teki

välihuudon 14 kertaa. Antti Kaikkonen teki välihuudon kolmesti, kolme edustajaa kahdesti ja kuusi edustajaa kerran. Kahdestatoista huutelijasta kuusi edusti hallitusta ja kuusi oppositiota. Päähallituspuolueista kokoomuksesta ja perussuomalaisista kummastakin välihuutoja teki kolme eri edustajaa. Oppositioista välihuutoja tekivät yksi sosiaalidemokraatti, yksi vasemmistoliittolainen sekä neljä keskustalaista. RKP, kristillisdemokraatit, vihreät ja Liike nyt eivät tehneet välihuutoja. Määrällisesti kokoomus teki 24 välihuutoa eli lähes puolet kaikista välihuudoista. Tämä johtui ennen kaikkea Zyskoviczin aktiivisuudesta. SDP teki 14 välihuutoa, jotka kaikki teki yksi ja sama edustaja eli Krista Kiuru. Keskusta teki kuusi, perussuomalaiset neljä ja vasemmistoliitto kaksi välihuutoa. Yhteensä välihuudoista 28 tehtiin hallitus- ja 22 oppositiopuolueiden riveistä. Yksi huuto tehtiin ranskan kielellä ja loput 49 kappaletta suomeksi.

4.2. Kvantitatiivisia tuloksia

Välihuudoilla voi olla monenlaisia tarkoituksiperiä, mutta selvyyden vuoksi jaan ne nyt viiteen eri ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on kannatuksen ilmaiseminen. Tähän ryhmään kuuluvilla huudoilla ilmaistaan tyytyväisyyttä puhujaan tai samaa mieltä olemista. Toinen ryhmä on puhujan kannan vastustamiseen tarkoitettut välihuudot. Näillä huudoilla ilmaistaan, että ollaan eri mieltä puhujan kanssa käsiteltävästä asiasta. Kolmas ryhmä on faktantarkistukset ja täydennykset. Tämän ryhmän huudoissa puhuja on jättänyt jotain kertomatta tai antanut jopa väärän todistuksen, ja välihuudolla pyritään kertomaan koko asia kuulijoille. Neljäs ryhmä ovat huumoriksi ja pilkaksi tarkoitettut huudot. Ne limittyvät joskus keskenään. Viides ryhmä ovat konkreettiset kysymykset. Ensimmäisen täysistunnon välihuudoista 13 ilmaisi saman mielisyyttä, 7 erimielisyyttä, 10 oli faktantarkistusta, 10 oli huumoria ja 10 olivat konkreettisia kysymyksiä. Eri ryhmiin kuuluvia huutoja oli siis mukana melko tasaisesti. Toisen täysistunnon välihuudoista 8 ilmaisi kannatusta, 9 vastustusta, 15 edusti täydennyksiä ja faktantarkistusta, 7 edusti huumoria ja 11 oli kysymyksiä.

Tarkoituksiperien lisäksi välihuutoja voidaan määrittellä niiden pituuden perusteella. Perinteinen välihuuto on lyhyt ja ytimekäs, joskus jopa yhden sanan mittainen. Ytimekkäitä voidaan kuitenkin pitää vielä myös yhden lauseen mittaista välihuutoa. Olen jakanut välihuudot myös niiden pituuden perusteella viiteen pääluokkaan, jotka osin liittyvät keskenään, ja siksi toisen istunnon välihuutoja onkin listattu mukaan yli 50, jolloin muutama menee kahteen

pääluokkaan. Pääluokat ovat yhden sanan, kahden sanan, kolmen sanan, yhden lauseen ja useamman lauseen mittaiset välihuudot. Ensimmäisessä täysistunnossa yhden sanan välihuutoja oli 4, kahden sanan 8, kolmen sanan 3 ja yhden lauseen mittaisia välihuutoja oli loput 35. Useamman lauseen mittaisia pitkiä välihuutoja ei ollut. Toisessa täysistunnossa yhden sanan välihuutoja oli 4, kahden sanan 11, kolmen sanan 7, yhden lauseen 24 ja useamman lauseen mittaisia 9.

4.3. Vertailua

Ensimmäinen huomattava havainto kahta keskustelua vertailtaessa on se, että välihuutajien tekijöitä oli 75 prosenttia enemmän vuoden 2009 välikysymyskeskustelussa vertailtaessa vuoden 2024 keskusteluun. Hypoteesini oli päinvastainen. Toisaalta tässä tarkastellaan vain kahta yksittäistä täysistuntoa, jotka eivät anna absoluuttisen oikeaa kokonaiskuvaa tilanteesta. Huudot myös jakautuivat eri kansanedustajien välillä huomattavasti tasaisemmin vuoden 2009 keskustelussa, jolloin esimerkiksi kukaan ei huutanut yli kymmentä välihuutoa. Vuoden 2024 istunnossa taas kaksi edustajaa huusivat keskenään 70 prosentilla kaikista välihuudoista. Ben Zyskowicz on ainut edustaja, joka teki välihuutoja kummassakin keskustelussa, ja hän oli myös kummankin keskustelun ahkerin välihuutelijä. Myös pitkiin välihuutoihin erikoistunut Krista Kiuru teki vuoden 2024 keskustelussa huomattavan määrän välihuutoja eli peräti 14. Vertailun vuoksi ahkerin yksittäinen edustaja eli Zyskowicz huusi vuoden 2009 istunnossa vain puolet Kiurun luvusta eli 7 välihuutoa. Hallituksen ja opposition välillä tapahtui selvä muutos tasaisempaan suuntaan. Vuoden 2009 keskustelussa oppositiosta tehtiin lähes kaksi kolmasosaa välihuudoista (64% - 36%), kun taas vuoden 2024 keskustelussa lukemat olivat tasaisemmat ja kääntyneet hallituksen hyväksi (56% - 44%). Yksi selittävä tekijä lienee kansanedustajien vaihtuvuus etenkin vasemmistoliitossa. Vasemmistoliiton edustajat tekivät vuoden 2009 istunnossa yhteensä 13 välihuutoa, kun myöhemmässä istunnossa saman ryhmän luku oli enää 2. Toisaalta vuoden 2024 lukuja voidaan pitää vääristyneinä, sillä tosiaankin 70 prosenttia aineiston välihuudoista tuli pelkästään kahdelta edustajalta eli Zyskowiczilta ja Kiurulta.

Välihuutojen kielessä ei ole tapahtunut mainittavia muutoksia. Välihuutojen pääkieli on aina ollut suomi. Vuoden 2009 keskustelussa tehtiin muutamia ruotsinkielisiä välihuutoja, koska siellä osa puheistakin pidettiin ruotsiksi. Vuoden 2024 keskustelun ainut vieraskielinen huuto oli humoristiseksi luettava ranskankielinen ”*Touché!*”. Välihuutojen tarkoituspäristä ei ole

tapahtunut mitään huomattavia muutoksia. Kaikkiin viiteen esittämäni pääluokkaan kuuluvia huutoja tehtiin kummassakin keskustelussa melko tasaisesti noin kymmenkunta. Kaksi kategoria erottuu. Kannatusta ilmaistiin vuonna 2009 13 ja vuonna 2024 vain 8 kertaa. Täydennyksiä ja faktantarkistusta taas tehtiin vuonna 2009 10 kertaa ja vuonna 2024 15 kertaa. Näkemyserot ja osatotuksien kertominen ovat siis hieman kasvaneet uudemmassa aineistossa. Käytön termiä osatotuus, sillä kuten käsittelyluvussa avasin, politiikassa harvoin suoraan valehdellaan, mutta asioita kerrotaan usein vain jostain näkökulmasta. Välihuutojen pituudessa on tapahtunut joitakin muutoksia. Hypoteesini oli, että välihuudot ovat pidentyneet vuoteen 2009 verrattuna. Aineiston perusteella tämä pitää paikkansa. Kummassakin keskustelussa yhden sanan välihuutoja oli 4 ja kahden sanan välihuutoja noin kymmenkunta. Yhden lauseen mittaiset välihuudot ovat selvästi yleisimpiä. Vuoden 2009 keskustelussa niitä oli 35 kappaletta ja vuoden 2024 istunnossa 24 kappaletta. Vuoden 2009 keskustelussa ei tehty lainkaan useamman lauseen välihuutoja, mutta vuoden 2024 keskustelussa niitä tehtiin yhdeksän. Noin 10 välihuutoa oli siis muuttunut yhden lauseen mittaisista pidemmiksi istuntojen välillä. On toki huomattava, että lähes kaikki useamman lauseen välihuudot teki Krista Kiuru.

5. Päätelmät

Tutkin Suomen eduskunnan välihuutojen kehittymistä vuosien 2009 ja 2024 välillä. Käytännössä tämä tapahtui tarkastelemalla välihuutoja yhdestä kumpanakin vuonna käydystä välikysymyskeskustelusta. Tarkoitus oli alusta alkaen analysoida ja tarkastella 50 ensimmäistä välihuutoa kustakin tarkasteltavasta keskustelusta. Tutkielmassa käytetään ajoittain ristiin käsitteitä keskustelu ja täysistunto. Tarkastelun kohteena oli kaksi eri keskustelua, jotka käytiin kahdessa eri täysistunnossa. Kumpikaan käsite ei varsinaisesti ole väärä, mutta tässä tutkielmassa tarkastellut välihuudot eivät kata kokonaan kumpaakaan täysistuntoa tai edes kumpaakaan keskustelua. Alusta asti haasteita tuotti se näkökulma, josta välihuutoja tarkastelin. Kun päädyin analysoimaan välihuutoja etupäässä siitä näkökulmasta, mitä niillä kulloinkin tarkoitetaan ja mihin pyritään, tuli selväksi, että kyseessä on kielen käytön tutkiminen sosiaalisen tilanteen rakentamisessa eli diskurssianalyysi. Tutkimuksen terminologia on toki jäänyt enemmän poliittiseksi kuin kielitieteelliseksi.

Tutkimus ei osoittanut mitään täysin radikaaleja eroavaisuuksia kahden tarkastellun täysistunnon välillä. Pienempiä ja tarkempia eroja löytyi sen sijaan paljonkin. Välihuutoja tekevien määrä on vuosien aikana laskenut. Tähän lienee vaikuttanut se, että välihuutoja tekevät etenkin kokeneemmat edustajat, ja ajan kuluessa kansanedustajien vaihtuvuus on kasvanut ja näin ollen kokeneempien kansanedustajien määrä on vähentynyt (Forsten 2012: 6). Otos on kuitenkin huomattavan pieni, sillä täysistuntoja on vuosittain pitkälti toistasataa, joten tätäkään ei voida nähdä absoluuttisen totuutena. Lisäksi välihuutojen painopiste oli aiemmin oppositiossa, mutta uudemmassa vuoden 2024 keskustelussa välihuutoja tehtiin aiempaa enemmän hallituspuolueiden riveistä. Näitä lukuja toki vääristää se, että aktiivisten välihuutajien määrä on vähentynyt, ja vuoden 2024 keskustelun välihuudot nojasivat pitkälti kahden henkilön varaan.

Välihuutojen tarkoitusperissä ei ole tapahtunut radikaaleja muutoksia. Lehtiotsikkojen perusteella olisi ollut odotettavissa, että välihuudot ovat muuttuneet jotenkin loukkaavimmiksi ja kovemmiksi. Näin oletin myös hypoteesissani. Näin ei kuitenkaan ollut. Pienehköjä painotuseroja välihuutojen tarkoitusperissä on kuitenkin havaittavissa. Kannatusta ilmaistaan nykyään hieman harvemmin kuin ennen. Sen sijaan puhujien näkemyksiä ja osatottuuksia täydennetään enemmän kuin aiemmin. Hieman hätköitykin johtopäätös tästä olisi se, että nykyään harjoitetaan enemmän populismia kuin aiemmin. Kuten jo totesin, kaksi täysistuntoa on niin pieni otos, että täysin selviä yleisen tason päätelmiä ei voida niiden perusteella tehdä. Keskeinen hypoteesini oli, että välihuudot ovat aiempaa pidempiä. Tämän tutkimus osoitti todeksi. Suurin osa välihuudoista oli sekä vuonna 2009 että vuonna 2024 kuitenkin yhden lauseen mittaisia. Useamman lauseen mittaiset pitkät välihuudot taas ovat melko uusi ilmiö.

Jatkotutkimus aiheesta olisi varmasti perusteltua. Tutkimusta voisi tehdä joko samoista näkökulmista laajemmalla aineistolla tai suppeammista näkökulmista tarkemmalla aineistolla. Toisaalta myös esimerkiksi pelkän Ben Zyskowiczin välihuudoista saisi aikaan useammankin tutkimuksen. Hän on istunut eduskunnassa yhtäjaksoisesti vuodesta 1979 alkaen ja kuulunut valtaosan tuosta ajasta aktiivisimpiin välihuutelijoihin. Esimerkiksi Zyskowiczin välihuutojen kehitystä vuosien varrella olisi luontevaa tutkia.

Lähteet

- Baldauf-Quilliatre, Heike – Cagne, Christophe – Isosävi, Johanna – Kretzenbacher, Heinz - Voutilainen, Eero. ‘It’s the National Assembly here, Madam!’ Managing discursive conflicts through forms of address in interruptions and reactions in Finnish, French, and German parliamentary debates. [Verkojulkaisu.] Helsingin yliopisto. Sivut 2-3. Viitattu 15.12.2025. Saatavissa: <https://doi.org/10.1075/jlac.00131.iso>
- Baldauf-Quilliatre, Heike – Cagne, Christophe – Isosävi, Johanna – Voutilainen, Eero. 2024. Reactions To interruptions in Finnish, French and German parliamentary debates. [Verkojulkaisu.] Journal of Language and Politics. Sivu 4. Viitattu 10.2.2025. Saatavissa: <https://doi.org/10.1075/jlp.23053.iso>
- Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 22/2009, asiakohta 3
<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=PTK+22/2009+ke+p+1>
- Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 119/2024, asiakohta 6
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_115+2024+6.aspx
- Forsten, Timo. 2012. Keitä kansanedustajat ovat? : eduskunnan koostumuksesta. Poliitikka 54/2012. Sivu 6.
- Isotalo, Veikko – Kärrylä, Ilkka – Luostari, Riku – Wass, Hanna. 2024. Äänestäjät ja ehdokkaat blokkiutuvassa politiikassa. Oikeusministeriö. Helsinki. Sivut 2-3
- Jokinen, Arja – Juhila, Kirsi – Suoninen, Eero. 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere. Sivut 17–18, 75.
- Koiranen, Ilkka – Koivula, Aki – Räsänen, Pekka – Saarinen Arttu. 2017. Puolueiden rakenteet ja jäsenistön verkostot. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu. Sivu 23.
- Koivisto, Matti. 2024. Perussuomalaiselta yllättävä välihuuto Lindtmanin ruotsinkielisen puheen jälkeen eduskunnassa: ”Saisiko arabiaksi saman?”. [Verkojulkaisu.] Yle Uutiset 24.9.2024. Viitattu 3.12.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20113720>
- Koivula, Aki – Räsänen, Pekka – Saarinen Arttu. 2015. Puolueiden kannatus eri väestöryhmissä ja yhteiskunnallinen vaikutusvalta. Tieteessä tapahtuu 5/2015. Sivu 2.
- Lehto, Mika. 2019. Tämä viiltävä sanailu tiivistää eduskunnan välihuutelijoiden aatelin taidon – ”Miten te kehtaatte”. [Verkojulkaisu.] Ilta-Sanomat 18.11.2019. Viitattu 3.12.2024. Saatavissa: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006312179.html>

Pajala, Antti. 2012. Eduskunnan ristiriitailottuvuudet täysistuntoäänestysten valossa vuosien 1991-2010 valtiopäivillä. *Politiikka* 54/2012. Sivut 5, 12.

Turja, Timo. 2007. Parlamentaariset puhetyylit eduskunnan täysistunnossa. Sivut 6-7. julkaisussa *Politiikka: valtiotierllisen yhdistyksen julkaisu*. Valtiotieteellinen yhdistys.

Zareff, Janne. 2024. Huumori eduskunnan täysistunnossa. julkaisussa *Politiikka* 6/2024. Sivu 12.